

891.998

U-43

ՅԱԿ. ԱՂԱԲԱԲ

ՔՆՆՆՆՆՆ ՎԿՆՆՎԺ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՊԱՏՄԱՆՔԻ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

ԹԻՖԼԻՍ, 1908 թ.

891.99 ✓

W-43

պ.

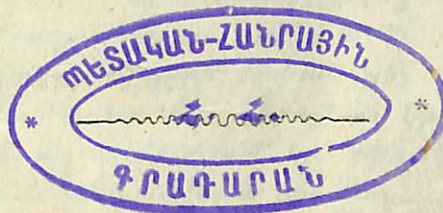
Գ Ի Մ Ա Կ Ի

Ա Ղ Մ Ա Ս Ը

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ա Զ Ա Ր Դ

ՊԱՏՄԻԱԾՔՆԵՐ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Տպարան «Ա. Մանուկ-Յակոբյան և որդի.»

1 9 0 8

1002
6341

ՖԻՍԱԿԻ ԱԼՄԱՍԸ

աւառական քաղաքներից մէկում գտնուում էր Գիսակենց տունը։ Այդ տան հաւատարիմ պահապանն էր քաջ Ալմասը—Գիսակի բրդոտ և գեղեցիկ շունը։ Նա ո՛չ միայն ճանաչում, այլև շատ էր սիրում իրենց տան բոլոր անդամներին, սկսած ծնողներից մինչև փոքրիկ Լուսիկը։ Նրանք բոլորն էլ լաւ գիտենալով իրենց շան հաւատարմութիւնը, փոխադարձաբար սիրում և փաղաքշում էին նրան։ Իսկ Գիսակն այնքան մտերմացել էր նրա հետ, որ օր ու գիշեր, համարեա թէ անբաժան էր նրանից և այդ պատճառով Ալմասը համարուում էր Գիսակի շունը, նրա աշակերտը, մինչև անդամ նրա խաղընկերը։

Մեր պապերի ասած խօսք է. «Որդին հօրն ու մօրը կը նմանի, ապրանքը՝ տիրոջը»։ Ճիշտ այդպէս էլ՝ Գիսակն իր ծնողների և Ալմասն էլ իր տիրոջ նման շատ բարե-սիրտ էին։ Մանաւանդ այդ երկու ընկերակիցները շատ նման էին միմեանց՝ նաև իրենց բնաւորութեամբ. որքան Գիսակը բարի և ազնիւ մանուկ էր, այնքան Ալմասը ճարպիկ և խելացի կենդանի։ Որքան առաջինը՝ կրակոտ և ընդունակ, այնքան երկրորդը՝ ժիր և իմպո-

առնէ։ Երբեմն նրանց հետ էր լինում Գիսակի քոյրը՝ երկու տարեկան թոթովախօս Լուսիկը, որն իր փերուզեայ աչքերով ու նախշուն գէմքով, իր գանգուր մազերով ու թմբիլիկ կազմաւածքով՝ շատ էր սաղ գալիս նրանց հետ։

Արմասն ամենքին գուրեկան էր։ Ու մէկ անգամ տեսնում էր նրան, այնուհետեւ առանձին հետաքրքրութեամբ էր նայում նրա վրա։ Նրա գանգրահեր գեղեցիկ մարմինը և կանգուն ու քնքոյշ ականջները, նրա վառվռուն արմատ աչքերն և արագավազ ու միջակ օտքերը, մանաւանդ նրա բրգոտ և անհանգիստ պոչը՝ այնքան սիրելի և փայլալիկ էին Գիսակին, որ նա ամեն խաղից յետոյ՝ երբ շունը նրան անչափ ուրախացնում էր, իսկոյն փաթաթւում էր շան վզովը, համբուրում և ասում։

— Կեցցէ՛ Արմասիկս, արի՛ գնանք կարկանդակ տամ։

— Հա՛ֆ-հա՛ֆ, հա՛ֆ-հա՛ֆ, պատասխանում էր շունը ուրախաձայն և աջ ու ձախ թռչկոտելով, հետևում նրան։

Գիսակն ի՛նչ անէր-չանէր, ուր գնար-չգնար՝ Արմասն հետևում էր իր խաղընկերին։ Սա առաւօտեան արթնանալուց և լացելուց յետոյ՝ նախաճաշիկն առանց շանը չէր ուտի։ Դուրս գնար բակը խաղալու կամ պարտէզ զբոսնելու, առանց ընկերի մի բայլ չէր անի, մի խօսքով, քիչ էր մնում, որ Արմասը նրա հետ գպրոց էլ գնար։

— Արմասիկս, արի՛ գնանք, մատիտ առնենք։ Եւ երկու ընկերները՝ միմեանց հետ խաղալով ու վազվզելով գնում էին խանութ, մատիտն առնում և վերադառնում։

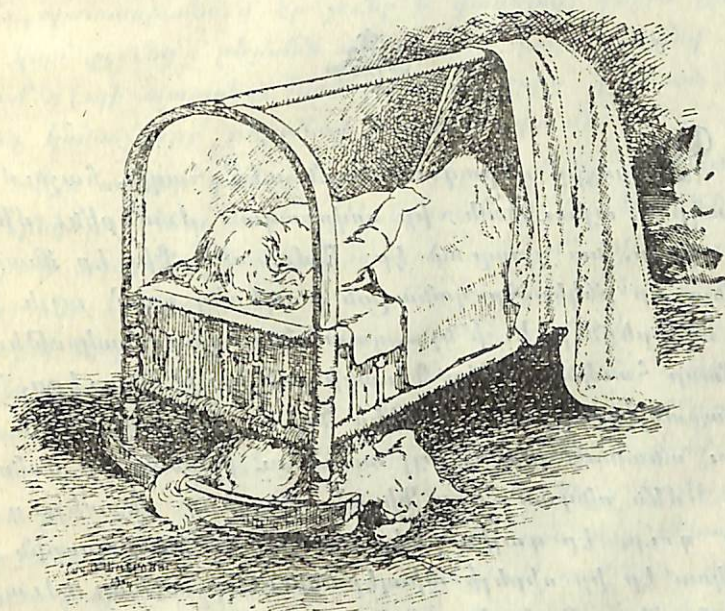
— Արմաս ջան, արի նախաճաշիկ անենք։ Եւ շունը գնում էր. երկուսն էլ ուտում, կշտանում էին։

Երբ ամենայն ախորժակով նրանք նախաճաշում էին միասին, Գիսակը պայուսակն առնում էր ու պատրաստում գպրոց գնալու։

— Տէ՛ս, գպրոց եմ գնում, Լուսիկիս, լա՛ւ նայիր, պատւիրում էր Գիսակը շանը ու ինքը ճանապարհւում։

Արմասը՝ փոքրիկ տիրոջ պատէքը մտքումը, մօտե-

նում էր Լուսիկին ու սկսում նրա հետ խաղալ։ Այնքան ժամանակ զբաղեցնում և փաղաքշում էր նրան, մինչև որ մայրիկը գործը վերջացնելով՝ օրօրոցը փափուկ-մափուկ պատրաստում էր և Լուսիկին պառկացնում քնացնելու։ Շունն իր անելիքը լաւ գիտէր։ Նա շատ անգամ էր տեսել, թէ ի՛նչպէս Լուսիկին քնացնելիս՝ Գիսակը նստում էր մօտը և մայրիկից սովորած նանիկն երգելով՝ օրօրում

«Ճիտ» էր անում Լուսիկին և մրափում

էր օրօրոցը։ Իսկ այժմ, Գիսակի բացակայութեան ժամանակ, կարծես թէ ինքն էր ուզում փոխարինել նրան։ Նա այնքան ժամանակ չէր հեռանում օրօրոցից, մինչև որ Լուսիկի աչիկներին քուն գալով, մուշ-մուշ քնում էր նա։

Մայրիկը տեսնում էր այս և գովաբանում նրան։

— Ա՛յ, շատ ապրես, Արմասիկ ջան, Գիսակը որ գայ՝ երկուսիդ էլ քաղցր կարկանդակ եմ տալու։

Այնուհետեւ Արմասը մայրիկի խօսքերից խրախուսւած՝

երբ Լուսիկին քնացնում էր՝ պառկում էր օրօրոցի տակը — ամեն անգամ ճիշտ միևնույն տեղը — գլուխը դնում էր իր թաթերին և պոչը ձգելով օրօրոցի ոտքի վրա՝ որպէս թէ «ճիտ» էր անում Լուսիկին և մրափում։ Արմասն այս դրութեան մէջն անգամ զգոյշ էր։ Մի փոքր ձայն, մի թեթև շարժում՝ և նա իսկոյն ոտքի էր ելնում և հսկում իր սիրելի Լուսիկին։

Պարոցից վերադառնալուն պէս՝ հազիւ ճաշում էր Գիսակը և այնուհետև, իր սովորական ժամերին, մինչև ուշ գիշեր, նա զբաղւած էր Արմասով։ Քիչ էր մնացել, որ նա իր բնկերովը զանազան խաղերից զատ՝ այլև խօսել սովորեցնէր։ Եւ ի՞նչ... զարմանալի ընդունակութեամբ Արմասը հասկանում էր Գիսակի ամեն մի պատւերը, նրա իւրաքանչիւր խօսքը։ Կասէիր՝ նա ո՛չ թէ անբան ու անլեզու անասուն լինէր, այլ ասուն ու խօսուն մի մանուկ։

Սմեն անգամ, երբ Գիսակը դասերը սերտելուց յետոյ դուրս էր գալիս բակը խաղալու՝ նրա կողքին անպակաս էր իր սիրելի ախպէրացուն, որ առանց դժւարութեան միշտ մասնակցում էր նրա բոլոր խաղերին։

— Սիրելիս, գնանք գնդակ խաղանք, ասում էր Գիսակը։

— Ո՛ւ ո՛ւ ա՛ֆ, հա՛ֆ-հա՛ֆ, այսինքն թէ՛ խաղանք-խաղանք, պատասխանում էր շունը և իսկոյն վազում էր դէպի բազի մի ծայրը, Գիսակի գիմնացը կանգնում և նրա գնդակ ձգելուն սպասում։

— Ա՛ռ, բռնի՛, գոչում էր Գիսակը գնդակը չպռտելով։

Շունը ծուր-ծուր էր լինում, ուրախաձայն կլանչում և ցատկում էր ու բերանով բռնում գնդակը. ապա տանում Գիսակի ոտների մօտ վայր գցում։ Իսկ երբ Գիսակի ձգած գնդակը պատահամբ կտուրը կամ փողոցն էր ընկ-

նում, իսկոյն Արմասը հասնում էր նրա յետևից և դռնում, բերում էր ու կրկին յանձնում ընկերովը։

Շատ անգամ՝ երբ գնդակախաղից ձանձրացած, Գիսակը ցանկանում էր պարտէզ մտնել ու հայրիկի նման մշակւած թիւն անել, դառնում էր շանը և ասում.

— Արմաս ջա՛ն, գնանք պարտէզ։

— Հա՛ֆ-հա՛ֆ, ո՛ւ ո՛ւ ա՛ֆ-հա՛ֆ, լա՛ւ, լա՛ւ, շա՛տ լա՛ւ, պատասխանում էր շունը և վազելով, գնում էր բանջը կամ քլունդը բերանն առնում ու բարշ տալով տանում դէպի պարտէզ։ Կամ թէ մարդերից քաղւած աւելորդ կանաչները՝ բերանով դուրս թափում։

Այս ամենը դեռ բաւական չէր. Արմասը շատ անգամ իր ընկերով հետ կասեա թէ երբում էլ էր։ Երբ Գիսակն ուրախ արամադրւածեան տակ էր լինում՝ վերցնում էր հայրիկի ձեռնափայտն և իրենց ուսուցչի նման «չափ» տալով երգում էր այդ օրը սովորած կամ մի ուրիշ ծանօթ երգ։ Շունը սգևորւելով նրա մանկական քաղցր և զրաւիչ ձայնից՝ ծառս էր լինում՝ յետին երկու ոտքերի վրա, աջ թաթով յենւում էր Գիսակի կողքին, ձախով կարծես թէ չափ էր տալիս տիրոջ նման և ինքն էլ ձայնակցում էր Գիսակին։ Սա՛ տեսնելով իր շան այդ տեսակ ընդունակւած թիւնը, կռանում էր, փաթաթւում նրա վզովը, գրկում էր նրան և անդադար համբուրում նրա փափուկ, մետաքսապառ ալտերը, դռնն ու աչքերը։

— Կեցցե՛ս, ախպէր ջան, կեցցե՛ս։ Դու հազար անգամ ընդունակ և խելօք ես՝ մեր դարոցի ծոյլ աշակերտներից, որոնք մի բան սովորեցնելու համար՝ այնքան պատժում և առանց ճաշի են մնում։

Շունը՝ կարծես թէ հասկանալով այդ խօսքերը՝ աւելի աշխուժանում էր և նրա խելացի աչքերի մէջ նշմարւում էր սէր և ուրախութիւն։

Մինչ այս մինչ այն, օրը մթնում էր։ Երկու ախպէրացուները շտապում էին տուն՝ հայրիկի ու մայրիկի մօտ։

Սյնտեղ էլ դարձեալ Արման էր Գիսակին զբաղեցնողը։ Նա Գիսակի կողքին նստած՝ ամենայն հետաքրքրութեամբ խօսում էր նրա կարգացածը և դիտում դրբի մէջ նկար-

ւած զանազան պատկերներ։ Շատ անգամ նոյնիսկ՝ կարծես Արման էր ուզում թերթել դիբքը, իսկ երբ Գիսակը յոգնում էր, յօրանջելով ասում էր նրան.

—Ջանիկս, քունս տանում է, իսկոյն Արման իր սովորական ծառայութիւնն էր անում նրան. կօշիկները, շորերը և զըլխարկը տանում էր իր մշտական տեղը պահում։ Մի խօսքով,

Ինքն էլ ծայնակցում էր Գիսակին

Արմանը ո՛չ միայն Գիսակի հմուտ խաղընկերն էր և մտերիմ ախպէրացուն, այլև հաւատարիմ պահապանը և ուշ չադիր սպասաւորը։

Պատահում էր շատ անգամ, երբ մայրիկը սաստիկ զբաղւած լինելով՝ դժւարանում էր տան բոլոր գործերը մենակ կատարել։ Թէև իրենց Արմանը Գիսակի փոխանակ միշտ զբաղեցնում էր փոքրիկ Լուսիկին և այդպիսով հնարաւորութիւն էր տալիս մայրիկին իր գործին կենալու, բայց և այնպէս մայրիկը դարձեալ ծանրաբեռնւած էր։ Բացի կար ու կարկատանից, տան մաքրութեան և շէնք ու շնորհքի հոգսը քաշելուց՝ այլև ամեն օր իրենց ընտանիքի մեծ ու փոքրի համար միշտ կեր ու խում էր պատրաստում՝ թէ ճաշերին և թէ նոյնիսկ գիշերները։

Եւ ահա, այս վերջին գործում մանաւանդ, խելօք շունը շատ մեծ օգնութիւն էր հասցնում մայրիկին։ Նա առաւօտեան կանուխ հայրիկի հետ «բազար» էր գնում. այնքան ժամանակ սպասում էր նրա մօտ, մինչև որ հայրիկն ամեն ինչ առնում էր, կողովի մէջ դարսում և ապա շանը տալով, ամենայն հանգստութեամբ պատուիրում էր.

—Արմաս ջան, տուն տա՛ր, մայրիկին ա՛ւր, տե՛ս, ճանապարհին չուշանաս։

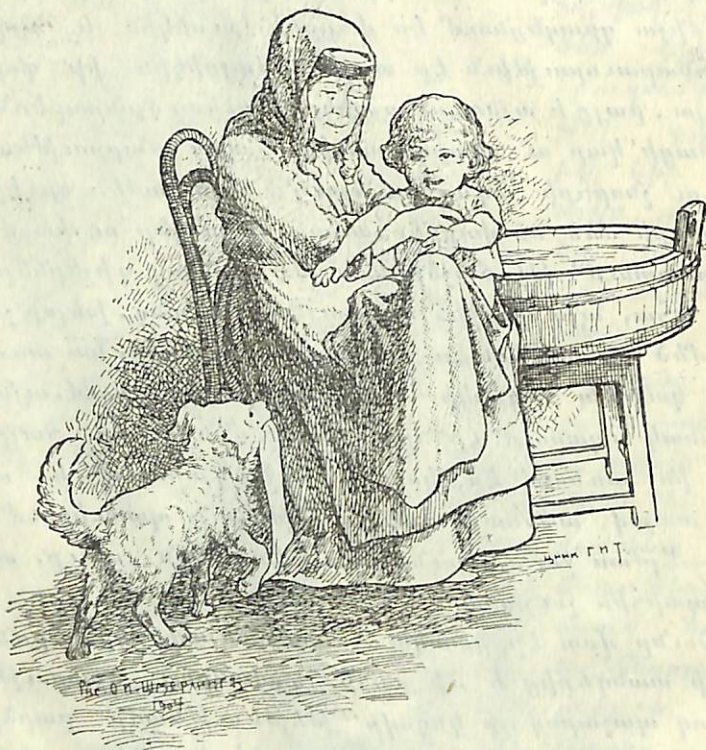
Շունը վրա էր դառնում, ատամներով պինդ բռնում կողովի տանգերից և մի քանի դրվանքայ ծանրութիւն ունեցող պաշարով ի կողովը թեթևութեամբ բարձրացնելով, չափ էր ընկնում՝ դէպի տուն՝ մայրիկին յանձնելու։ Ճանապարհին թէկուզ հազար մարդ փորձէր նրանից մի բան խլելու, բա՛ս չէ՛, էնպէս պո՛ւկ էր անում և վազէվազ տուն հասնում, որ տեսնողները մնում էին զարմացած՝ նրա ճարպիկութեան վրա։

—Կեցցե՛ս շո՛ւն, վարձու մշակիցը հազար անգամ խնամքով է տանում ծանրոցը։

—Մի տե՛ս, Միսակ, էն շանը, տե՛ս ի՞նչպէս է վազում, կասես թէ բերանին ոչ ծանրութիւն կայ, ո՛չ էլ կողով։

—Ղոչաղ անասուն, երևի տէրը սովորեցրել է սրան, որ մսեղէն ու զանազան ուտելիքներն առանց փորձանքի և այդպէս խնամքով վաղեցնում է դէպի տուն:

Ահա այս ու այսպիսի զարմացական ու գովաբանական խօսքերով էին ցոյց տալիս մարդիկ իրենց համակրութիւնը դէպի Գիտակի շունը: Եւ նա արժանի էր... նա գիտէր,

Գնում բերում էր սրբիչը

որ մայրիկն իրեն է սպասում, որ Գիտակն առանց իրեն տեսնելու գալոց չի գնայ—և ահա, շտապում էր տուն՝ ինչպէս մի գիտակ ու գործի գնացող մարդ և ինչպէս ընտանիքի մի հարազատ անդամ:

Տուն հասնելուն պէս, մայրիկն ու Գիտակը նրան դիմաւորում էին, կողովն ստանում և նրան մի օրէն պատառով հիւրասիրում:

—Այ շատ ապրես դու, Ալմաս ջան, մէկ էլ ինձ նեղութիւն չը տւիր՝ փողոց գնալու, ասում էր մայրիկը՝ շօյելով նրա գլուխը:

—Ալմասիկս, այսօր, մինչև իմ վերադարձը, տանից չը հեռանաս, մայրիկին կօգնես, Լուսիկին լողացնելու է:

Եւ շունը՝ օրպէս թէ մի բան հասկանալով՝ Գիտակի ոտքերի տակ պօրտիկ-պօրտիկ էր գալիս ու վընգվընգում:

Ալմասը շատ խելացի կենդանի էր. մէկ անգամ սուվորաձն երբեք մտքիցը չէր հանում, չէր մոռանում: Նա սուր յիշողութիւն ունէր, աչքով տեսածը՝ բանական մարդու պէս, կարծես թէ իւրացնում էր: Նա համարեա թէ եօթ-ութ տարեկան էր արդէն՝ Գիտակենց տանը ծնւած, այնտեղ սնւած ու մեծացած, այնտեղ վարժւած ու սովորած: Եւ այդքան ժամանակամիջոցում տարեցտարի աւելի բացել, վարժել ու կրթել էր: Նրան այդ կրթութիւնը տւել էր Գիտակի հանգուցեալ եղբայրը՝ Տիգրանը, երբ Գիտակը դեռ երեսայ էր: Ինքը—Տիգրանը անժամանակ վախճանելով, ծնողները նրա յիշատակի համար խնամքով պահել, մեծացրել էին Ալմասին. ինչպէս իրենց հարազատ զաւակի սիրած ու փայփայած խաղընկերին: Ահա այսպէս, երբ Գիտակը եօթ-ութ տարեկան էր՝ շունն էլ գրեթէ նրան հասակակից էր, նրա հետ մեծացած և կրթւած: Ու եթէ այսօր նա այդքան ընդունակութեան տէր էր՝ այդ խնամքով պահելուն, լաւ կրթելուն և մէկ էլ նրա խելացիութեանը պէտք է վերագրել:

Իր սիրած ընկերով խօսքի համաձայն՝ շունը մայրիկի և Լուսիկի մօտից չէր հեռանում: Նա մայրիկի համար մի սպասաւորի չափ օգտակար էր, Լուսիկի համար՝ մի ծծմօր: Զարմանալի կերպով օգնում էր նա մայրիկին մանաւանդ այն ժամանակ, երբ նա լողացնում էր փոքրիկ Լուսիկին:

Հէնց որ մայրիկը լացքի տաշտակը դնում էր նրա տարանի վրա՝ տաք ու հով ջուրը մէջն ածում, երբ Լուս-

սիկին մերկացնում էր և լողացնելուց յետոյ ջրից հանում նրա թոփուկ մարմինը սրբելու, իսկոյն Ալմասը վաղելով գնում-բերում էր սրբելը ու վիզն երկարացնելով՝ հասցնում մայրիկին։ Լուսիկը գիտէր, որ Ալմասիկն իրեն համար է բերել սրբելը, ձեռքը մեկնում էր և թոթովում։

—Մայրիկ, մայրիկ, Ալմա...Ալմա...

—Հա, հա, բալա ջան, տես, նա էլ է օգնում քեզ լողացնելիս, պատասխանում էր մայրիկը, երբ մեծանաս՝ նրան կը պատեն։

Եւ շունը՝ իր անելիքը կատարելուց յետոյ՝ այնուհետեւ հանգիստ սրտով կամ խաղում էր Լուսիկի հետ և նրան զբաղեցնում, կամ երբ նա լողանալուց յետոյ՝ անոռ ընում էր, շունը դարձեալ իր առաջնան ծառայութիւնն էր անում մայրիկին, օրօրում էր փոքրիկի օրօրոցը և հսկում նրան՝ քնած ժամանակ։

Չար աչքը միշտ նախանձոտ է լինում... Փողոցային տղաներից շատերը մի քանի անգամ փորձել էին գողանալ Ալմասին, բայց չէր յաջողել, որովհետեւ՝ որքան նա իրենց տան ամեն մի անդամի հետ՝ մեծահոգի, համբերող և ներողամիտ էր, այնքան՝ օտարի, անծանօթի և կամ կասկածելի անձնաւորութեան դէմ՝ զարհուրելի, անհամբեր և զայրացկոտ։ Մանաւանդ գիշերները՝ զարհուրելի, անհամբեր և զայրացկոտ։ Մանաւանդ գիշերները՝ նա առիւծ էր կտրում։ Երբ ամենքը հանգիստ քնած էին լինում, միայն նա էր, որ արծի հսկողութեամբ դիտում էր տան չորս կողմը։ Մի ոտքը պարտէզումն էր, մէկը բակումն ու պատշգամբի վրա։ Մի բոլոր դէպի փողոցն էր ուշադիր լինում, իսկոյն կտուրն էր ցատկում, ձեռաց դռների առաջն էր հասնում և երբ կասկածելի ոչինչ չէր գտնում, գալիս էր պատշգամբ և իր սեփական տունիկում՝ պառկում էր ու մարազ մտնում։ Նա՝ թէև հասակով այնքան էլ մեծ շների ցեղիցը չէր, բայց և այնպէս՝ պըստիկ էր ու չստիկ։

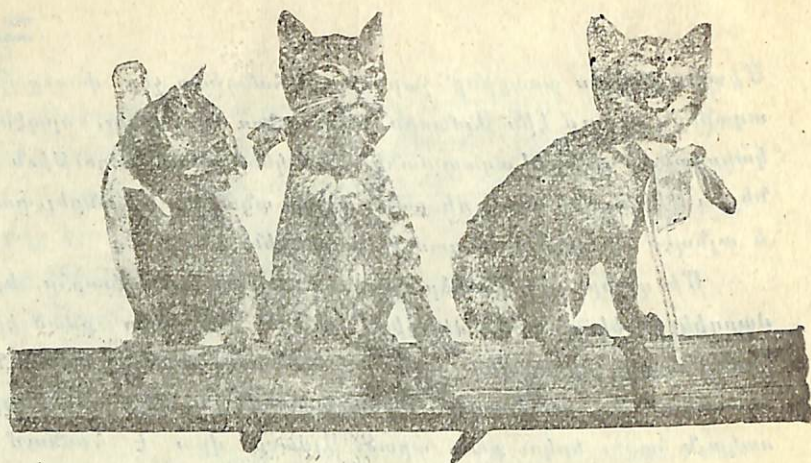
Տարիներ շարունակ նա ամենայն հաւատարմութեամբ ապրել էր Գիսակենց տանը և ոչ մէկը նրանից ոչնչով դժգոհ չէր։

Միայն, ինչպէս ասացինք՝ չար սիրտը հանգիստ չէր. փողոցային տղաներն ուզում էին Ալմասին անպատճառ ոչնչացնել, որպէսզի կարողանան գիշերով ազատ մտնել Գիսակենց բազը՝ գողութիւն անելու։ Թէև նրանց արած մի քանի փորձը անաջող էր անցել, բայց և այնպէս մի վերջին անգամ էլ փորձեցին։

Մի գիշեր, երբ թանձր խաւարը պատել էր աշխարհը, երբ մարդիկ ցերեկայ աշխատանքից յոգնած՝ հանգիստ քնած էին իրենց տանը, երկու գող, օգտւելով այն հանգամանքից, որ շունը պատժգամ էր բարձրացել, ցանկապատով ցատկում են բազը, սակայն հաշիւ երկու քայլ արած, Ալմասը վրա է հասնում և առիւծի նման յարձակւում թէ մէկի և թէ միւսի վրա։ Գողերը ստացած վէրքից զայրացած, վրէժխնդիր են լինում շանից. նրանցից մէկը դաշոյնով հարւածում է շան գլխին, գանգը փշրում և ուղեղը ցրում։ Ալմասը մնում է տեղն ու տեղը անշնչացած... Ինքը գոհւում է և գողերին չէ թողնում, որ իր տիրոջ ընտանիքին որևէ վնաս հասցնեն։

Լուսանալուն պէս, Ալմասի սպանելու լուրը տարածւում է ողջ թաղը։ Գիսակենց ընտանիքի մեծն ու փոքրն անասելի վշտի մէջ են ընկնում։ Գիսակը տեսնելով իր սիրելի ընկերակցին մահւան սոսկալի դրկում, զրեթէ ուշաթափւում է... Անհուն վշտից նա օրերով ու շաբաթով այլևս չի կարողանում հանգստանալ։ Թէև Գիսակին մխիթարելու համար նրա ծնողները Ալմասին իրենց պարտէզի պատի տակը թաղեցին, որպէսզի նրա յիշատակը չը մոռացւի իրենց սրտից, բայց և այնպէս, որքան շուտ հանգստացան ուրիշները, այնքան Գիսակը համարեա թէ երբէք։ Անընդհատ լացն ու կոծը նրան մաշում ու նիհարեցնում էին։ Մտողները տեսնելով իրենց սիրասուն զաւակի տանջանքը՝ նրա համար մի ուրիշ շուն են գտնում, բայց Գիսակը նրանով ոչ միայն չի ուրախանում, այլև մինչև անգամ երեսին էլ չի նայում։

Դառն յիշողութիւնները մնում են Գիսակի մտքում։ Մեծանալուց յետոյ էլ երբեմն երբեմն Գիսակը գնում էր իր սիրելի ընկերակցի գերեզմանին այցելութեան և մտաբերում նրա հետ անցկացրած օրերը։

Մ Ա Յ Ր Ի Կ Ի ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ քաջացելուն պէս՝ իրարանցում էր ընկնում ծիծեռնակի փորրիկ ձագերի մէջ։ Հազիւ մի քանի օր էր, որ նրանք ծնւել էին մեր պատշգամբի տանիքի տակ եղած հին բնում։ Ամբողջ գիշերը, հարիկի ու մարիկի հետ-կողովեան տակ, հանգիստ քննուց յետոյ՝ երբ ծագում էր գոլ առաւօտը, նրանք էլ իսկոյն զարթնում էին և, բաց անելով իրենց լայն ու տափակ կտուցները, ծը-ծըռում էին անդադար և ուտելիք ուզում...

Նրանց ծըռոցից քնահարամ էին լինում մերոնց Փիսիկը, Միսիկն ու Փափսուրիկը և գողեզող գնում էին պատշգամբի ճաղակալի վրա նստում ու, բերան-ների ջուրը գնալով, դիտում էին վերև, տանիքի տակը հիւսւած բնին, նրա մէջ խլ-պլտող ծիծեռնակի սիրուն ձագերին։

—Մի, թէ ճանկս կընկնէք, էնպէս չափեմ գլխն-բիդ ու խժռեմ ձեզ, որ փետուրներդ անգամ չը մնան... մտածում էր վարսենիկի Փիսիկը և վիզը թեքած դի-տում նրանց։

—Օհ, ի՜նչ անուշ միս կունենան է... էրնէկ կըլի, որ ձեր մսի համը տեսնեմ, փսփսում էր ինքն իրեն Իս-

կունու Միսիկն աչքերը չռած, ուղիղ ձագերին նայելով։

— Էնպէս բամփեմ գըլ-խներիդ, որ տեղներիցդ անգամ չը շար-ժւէք, մտա-ծում էր Բար-դիկի Փըսիկը սուրիկն և դուն-չը ցից ձագե-րին էր նայում միայլար։

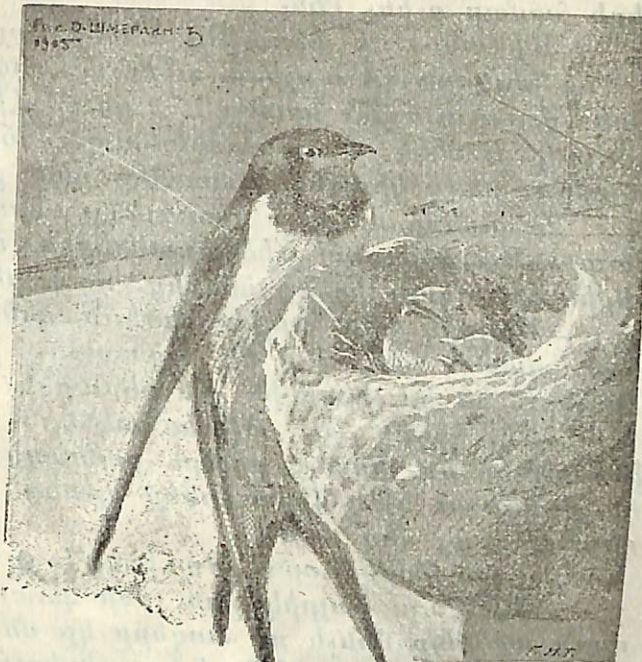
Մինչ այս մինչ այն, ձագերն արդէն առա-ւօտւայ նախա-ճաշիկն էին ա-նում։ Հարիկն ու մարիկը մի-մեանց յետեից ի՜նչ ասես որ չէին բերում նրանց համար. հասուիկ ճանճ, մսալի մորեխ, չաղ-չաղ միջատ, մի խօսքով՝ շատ, շատ-շատ բաներ...

Հէնց որ ծնողները որսից վերադառնում էին կտուց-ներում որևէ բան բռնած, թառ էին լինում բնի վրա և կտուցները մօտեցնելով ձագերին՝ դու մէկի, յետոյ երկ-րորդի և ապա հերթով միւսների բերաններն էին դնում բերած որսը։

—Վիստ, վիստ, վիստ, այսինքն թէ՛ «ինձ, ինձ, ինձ», աղակում էին միւսները մէկ-մէկու յետեից։

—Ծիւ, ծիւ, ծիւ—«լաւ, լաւ, լաւ», պատասխանում էին ծնողներն և իսկոյն յետ գնում որսի։

Փիսիկի, Միսիկի և Փափսուրիկի համբերութիւնը հա-տելի էր։ Թէև մերոնց մանուկները ամեն օր նրանց կար-կանդակով էին կշտացնում և վզներն էլ գոյնզգոյն ժա-

Թառ էին լինում բնի վրա

պաւէններով էին զարդարում, բայց այդ բոլորը՝ կատու-
ների համար ոչինչ էին:

—Մի տես, մի տես, ինչ անուշ ձայն ունեն է:

—Ձայներն որ այդքան անուշ է, ապա միսներն ինչ
կըլի, մտածում էին նրանք և ուզում էին փորձել վերև
մագլցել. և մէկն էլ չը համբերեց, «հօպ», թռաւ դէպի
ձագերը, բայց կիսաճանապարհից ցած ընկաւ:

Այս ամենը վաղուց դիտում էր մերոնց մանուկների
մայրը: Սա, խղճալով ծիծեռնակներին, մտածեց կատու-
ներին հեռացնել իրենց տանից, որ փորձանք չը պատահի:

—Մայրիկ ջան, հազիր ծիծեռնակներին դուրս անենք,
տես, պատշգամբն ճնց են աղտոտել. — խնդրում էր Վար-
սենիկը, — ես իմ Փիսիկին չեմ հեռացնի:

—Զէ, հոգիս չէ, ծիծեռնակներն արդար և ազգիւ
թռչուններ են, նրանց բոյնը քանդողի տունը Աստուծո՛ւ
կը քանդի ու եթէ վիրաւորենք նրանց՝ միւս տարի էլ
վերադառնալ մեզ մօտ:

—Չմտ հարկաւոր է, թող իսկի էլ չը դան, ասում էր:

—Այո, այո մայրիկ ջան, մեր կատուներին պապոնց
տուն տանենք մինչև որ ձագերը կը մեծանան ու ազատ
կը թռչեն, միջամտում էր խելօք Իսկուհին:

—Հէնց այդպէս էլ կանենք: Գիտէ՞ք սիրելիք, պէտք է
աշխատել ծիծեռնակներին իրենց, ձագերով միշտ անփորձ
պահել, որովհետև ով նրանց սպանի՝ նրա ընտանիքը
կանքախտանայ և զաւակները համբ ու լըբ-լըբան կը լինեն:

—Ի՞նչու, մայրիկ ջան, ինչո՞ւ կը լինեն լըբ-լըբ:

—Ծիծեռնակների մեղքիցը: Զէ որ նրանք էլ ծնողներ
են և սիրում են իրենց զաւակներին, պատասխանում է յնա:
Մինչդուռ օրը կատուները պապոնց տանն էին, ուր և
մնալով էին մի առժամանակ, որպէսզի ծիծեռնակի ձա-
գերն ազատ ու անփորձ մեծանան...

Այդպէս էր մայրիկի կարգադրութիւնը:

— Վ Ե Ր Զ —

Մանկական Արժանատիք. — «Մանկական Արժանատիք»-իս առաջին փնջի սպառնելուց խրախուս-
ւած ծառայակում եմ նրա՝ երկրորդ փունջը, որի մէջ եղած պատմածքներից ու
պատկերներից մի քանիսը թէև արտատպութիւններ են «Հասկեր»-ից, բայց բա-
նալիքով և պատկերաւորա՞ծ: Հրապարակ հանելով այս հաւաքածուն՝ նախորդի
ման դնում եմ պաշտօնակից ընկերներին և անաչառ քննադատների յորձ ուշադրու-
թեան տակ, որոնց ճշմարիտ խօսքն ինձ համար շատ թանկագին կը լինի:
Խորին շնորհակալութիւն «Հասկեր»-ի խմբագրութեան, որ հարաւորութիւն
տւեց ինձ օգտուելու իր կենդանիքից: ՅԱՆ. ԱՂԱՐՄԱՆ

ԻՄ ԱՇԽԱՏԱՍԻՐՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ

ԼՈՅՍ ԵՆ ՏԵՍԵԼ

1. «Մանկական արժամ» փունջ առաջին (սակաւաթիւ)	20 Լ.
2. «Փահլեան արաղաղը»	6 Լ.
3. «Այծարած Ղաղան»	6 Լ.
4. «Զալօի էջը» (սպառւած)	3 Լ.
5. «Գուլթանի մատաղը»	5 Լ.
6. «Գիւղական ցեցեր» Ա մաս	10 Լ.
7. «Մանկական արժամ» փունջ երկրորդ	20 Լ.
8. «Գիւսակի Ամբարը»	5 Լ.

ՊԱՏՐԱՍՏ ԵՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա

Բ

Մ Ա Ն Ո Ւ Կ Ն Ե Ր Ի Ե Ի Զ Ա Փ Ա Հ Ա Ս Ն Ե Ր Ի

ՀԱՄԱՐ

1. Հունձ ու փունջ.	6. Գաղափարի հերոսը.
2. Պապիս ձին.	7. Երեքը մի գրօշ, պիէս 2 գոր
3. Ո՞վ էր մեղաւոր, կատ. 2 գոր.	8. Բեմի քարոզիչը (թիֆլ. հայ
4. Ոտանաւորներ.	քան. կեանքից).
5. Փափախի Աթնի դպրոցը.	9. Արցունքի աղբիւրը (ոտան).

Ծախուած է Թիֆլիսի և գաւառների բոլոր յայտնի
գրաւաճառների մօտ:

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0392584

6345